

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

แนวความคิดการคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินของบุคคลมีการพัฒนาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยถือว่าสิทธิในทรัพย์สินเป็นสิทธิตามธรรมชาติที่ติดตัวมนุษย์มาตั้งแต่เกิด จึงเกิดหลักประกันสิทธิในทรัพย์สินของบุคคลที่ว่าบุคคลทุกคนย่อมได้รับการคุ้มครองในสิทธิ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสิทธิในความเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน โดยรัฐหรือเอกชนจะละเมิดไม่ได้ เจ้าของทรัพย์สินจึงมีอำนาจที่จะใช้สอย จำหน่าย ได้ดอกผลกับทั้งมีสิทธิติดตามและเอาคืนซึ่งทรัพย์สินของตนจากบุคคลผู้ไม่มีสิทธิจะยึดถือไว้และมีสิทธิขัดขวางมิให้ผู้อื่นสอดเข้าเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินนั้นโดยมิชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งสิทธิดังกล่าวมีลักษณะถาวร ไม่สูญสิ้นไปเพราะการไม่ใช้ โดยรัฐไม่อาจก้าวท้าวได้ ที่สำคัญที่สุดคือรัฐบาลมีหน้าที่จะต้องปกป้องและคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินที่มีอยู่ตามธรรมชาติของคนในสังคม ซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ก็ได้มีการรับรองสิทธิในทรัพย์สินของปวงชนชาวไทยไว้ในมาตรา 37 ด้วย

การริบทรัพย์สินเป็น โทษทางอาญาที่มุ่งถึงตัวทรัพย์สินเป็นสำคัญ จึงเป็นการกระทำที่กระทบต่อสิทธิในทรัพย์สินของบุคคล เพราะเป็นการพรากกรรมสิทธิ์ของเจ้าของทรัพย์สินไป การริบทรัพย์สินจึงต้องกระทำเท่าที่จำเป็นเพื่อประโยชน์แก่สาธารณชน เพื่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจของรัฐ หรือเพื่อเป็นมาตรการลงโทษ และหากมีการไปริบทรัพย์สินของผู้อื่นที่ไม่รู้เห็นเป็นใจด้วยการกระทำผิด บุคคลดังกล่าวย่อมมีสิทธิร้องขอคืนทรัพย์สินได้ จึงเกิดหลักเกณฑ์การขอคืนของกลางตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 36

การขอคืนของกลางตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 36 กำหนดให้ผู้เป็นเจ้าของแท้จริงซึ่งมิได้รู้เห็นเป็นใจด้วยในการกระทำผิด สามารถยื่นคำร้องขอคืนของกลางได้ แต่กฎหมายไม่ได้กำหนดว่าให้พิจารณาความเป็นเจ้าของทรัพย์สินในเวลาใด หากผู้เป็นเจ้าของทรัพย์สินขณะกระทำผิดมิได้รู้เห็นเป็นใจด้วยในการกระทำผิด ผู้เป็นเจ้าของทรัพย์สินย่อมมีสิทธิขอคืนทรัพย์สินที่ถูกริบได้เสมอ แต่ถ้าปรากฏต่อมาว่าผู้ที่เป็นเจ้าของทรัพย์สินขณะกระทำผิดหรือจำเลยได้โอนของกลางต่อไปยังบุคคลที่สาม โดยบุคคลที่สามรับโอนโดยสุจริตและเสียค่าตอบแทนก่อนศาลมีคำพิพากษาให้ริบทรัพย์สิน กรณีเช่นนี้ บุคคลที่สามผู้รับโอนทรัพย์สินจะถือว่าเป็น “ผู้เป็นเจ้าของที่แท้จริง”

ตามมาตรา 36 ด้วยหรือไม่ แนวคำวินิจฉัยของศาลฎีกาได้แยกออกเป็นสองแนว กล่าวคือ แนวคำวินิจฉัยของศาลฎีกาก่อนปี 2553 วางหลักว่า ผู้ที่รับโอนของกลางโดยสุจริตภายหลังจำเลยกระทำความผิดแล้ว ถือว่าเป็นเจ้าของที่แท้จริงร้องขอคืนของกลางได้ (เทียบคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 119/2506, 173/2539) ซึ่งตรงกับความเห็นของศาสตราจารย์จิติ ดิงศรัทธี ซึ่งเห็นว่า หากบุคคลที่สามได้ทรัพย์สินมาโดยสุจริตและมีค่าตอบแทน ก็ไม่ควรที่จะริบทรัพย์สินดังกล่าว แต่แนวคำวินิจฉัยของศาลฎีกาภายหลังปี 2553 วางหลักว่า เจ้าของที่แท้จริงถือขณะกระทำความผิด ไม่ใช่หลังกระทำความผิด ผู้รับโอนของกลางภายหลังจำเลยกระทำความผิด จึงไม่ใช่เป็นเจ้าของที่แท้จริงตามมาตรา 36 ไม่มีสิทธิขอคืนทรัพย์สินดังกล่าว (เทียบคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 11277/2553, 1639/2553) การวินิจฉัยตามแนวคำวินิจฉัยของศาลฎีกาภายหลังปี 2553 ถือเป็น การขัดต่อแนวคิดทฤษฎีกฎหมายธรรมชาติในเรื่องสิทธิในทรัพย์สิน หากเทียบกับกฎหมายของสหพันธรัฐเยอรมนีและสาธารณรัฐเกาหลีแล้วพบว่า กฎหมายของทั้งสองประเทศได้มีการบัญญัติไว้อย่างชัดเจนเลยว่า ผู้มีสิทธิขอคืนของกลางจะมีทั้งเป็นเจ้าของทรัพย์สินที่แท้จริงซึ่งไม่รู้เห็นเป็นใจด้วยในการกระทำความผิดและบุคคลภายนอกผู้ได้รับโอนทรัพย์สินมาโดยสุจริตก่อนศาลมีคำพิพากษาด้วย ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นว่าควรแก้บทบัญญัติการขอคืนของกลางตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 36 โดยให้ผู้มีสิทธิขอคืนของกลางนอกจากผู้เป็นเจ้าของทรัพย์สินที่แท้จริงขณะกระทำความผิดที่ไม่รู้เห็นเป็นใจด้วยในการกระทำความผิดแล้ว รวมไปถึงบุคคลภายนอกผู้ได้รับโอนทรัพย์สินมาโดยสุจริตก่อนศาลมีคำพิพากษาด้วย

การขอคืนของกลางตามประมวลกฎหมายอาญานั้น เจ้าของที่แท้จริงต้องมีคำเสนอขอคืนทรัพย์สินที่ถูกยึดต่อศาลได้ภายใน 1 ปี นับแต่วันคำพิพากษาถึงที่สุด แต่ศาลจะสั่งให้คืนทรัพย์สินที่ถูกยึดได้แต่ในเฉพาะกรณีที่ทรัพย์สินนั้นยังคงมีอยู่ในความครอบครองของเจ้าพนักงาน ซึ่งตามข้อบังคับการเก็บรักษาของกลางกระทรวงมหาดไทย พ.ศ.2480 แก้ไขเพิ่มเติมพ.ศ.2504 และประมวลระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี ลักษณะ 15 ว่าด้วยของกลางและของส่วนตัวผู้ต้องหา กำหนดให้ทำการสำรวจของกลางเพื่อจัดการทุกระยะ 6 เดือน จึงมีโอกาที่เจ้าพนักงานจะจัดการทำลายหรือขายทอดตลาดเสร็จสิ้นได้ภายใน 1 ปี นับแต่วันคำพิพากษาถึงที่สุด ซึ่งหากทรัพย์สินที่ถูกยึดนั้นได้มีการขายทอดตลาดและนำเงินที่ได้ส่งเป็นรายได้ของแผ่นดินแล้ว แม้จะเป็นระยะเวลาภายใน 1 ปี นับแต่วันคำพิพากษาถึงที่สุด เจ้าพนักงานย่อมไม่อาจคืนเงินแทนได้ การที่กฎหมายกำหนดให้ไม่ต้องคืนเงินที่ได้จากการขายทรัพย์สินนั้น ถือเป็น การขัดต่อคำประกาศว่าด้วยสิทธิมนุษยชนและพลเมืองฝรั่งเศสในปี ค.ศ. 1789 เพราะเป็นการละเมิดกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินและทั้งไม่ใช่กรณีที่มีความจำเป็นแก่สาธารณะ ซึ่งแตกต่างกับกฎหมายของสาธารณรัฐสิงคโปร์และสาธารณรัฐเกาหลี ที่แม้ทรัพย์สินที่ถูกยึดมีการขายทอดตลาดไปแล้ว ผู้มีสิทธิโดยชอบด้วยกฎหมายก็ยังคงมีสิทธิมาขอรับเงินที่ได้จากการขายทอดตลาดหากมาเรียกร้องสิทธิในทรัพย์สินภายใน

ระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด ผู้วิจัยจึงเห็นว่าควรแก้บทบัญญัติการขอคืนของกลางตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 36 กรณีมีการขายของกลาง ไปก่อนที่ผู้มีสิทธิขอคืนของกลางจะมาเรียกร้องสิทธิในทรัพย์สิน โดยให้ผู้มีสิทธิขอคืนของกลางมีสิทธิได้รับเงินที่ได้จากการขายของกลาง หากมาเรียกร้องสิทธิในทรัพย์สินภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด

แม้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 36 จะกำหนดให้ เจ้าของที่แท้จริงสามารถมีคำเสนอขอคืนทรัพย์สินที่ถูกริบต่อศาลได้ภายใน 1 ปีนับแต่วันคำพิพากษาถึงที่สุด แต่เมื่อพิจารณาข้อบังคับการเก็บรักษาของกลางกระทรวงมหาดไทย พ.ศ.2480 แก้ไขเพิ่มเติมพ.ศ.2504 และประมวลระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี ลักษณะ 15 ว่าด้วยของกลางและของส่วนตัวผู้ต้องหา พบว่า มีการกำหนดให้เจ้าพนักงานทำการสำรวจของกลางเพื่อจัดการทุกกระยะ 6 เดือน ซึ่งทำให้เห็นว่าระยะเวลา 1 ปีนั้นเป็นระยะเวลาที่ไม่เหมาะสม เนื่องจากการเก็บรักษาทรัพย์สินไว้ที่เจ้าพนักงานเป็นเวลานานอาจทำให้มูลค่าของทรัพย์สินนั้นลดลงไปมากจากมูลค่าเดิม อีกทั้งรัฐจะต้องเสียค่าใช้จ่ายและค่าเสียเวลาในการดูแลรักษา ตลอดจนต้องจัดหาพนักงานเจ้าหน้าที่คอยรับผิดชอบ ซึ่งทำให้เกิดต้นทุนค่าเสียโอกาสในหลายๆด้าน เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับกฎหมายของต่างประเทศจะพบว่า ระยะเวลาที่ผู้มีสิทธิมีสิทธิขอคืนของกลางมีระยะเวลาที่สั้นกว่าประเทศไทยค่อนข้างมาก เช่น การขอคืนของกลางของสหพันธรัฐเยอรมนีจะต้องยื่นคำร้องภายใน 6 เดือนนับแต่ได้รับแจ้งคำสั่งริบทรัพย์สินที่ถึงที่สุด การขอคืนของกลางของสาธารณรัฐสิงคโปร์จะต้องยื่นคำร้องภายใน 6 เดือนนับจากวันที่มีการประกาศ การขอคืนของกลางของสาธารณรัฐเกาหลีจะต้องเรียกร้องให้ส่งมอบทรัพย์สินที่ถูกริบภายใน 3 เดือนหลังจากดำเนินการริบทรัพย์สิน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นว่าควรลดระยะเวลาในการขอคืนของกลางตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 36 ให้มีระยะเวลาสั้นลง เพื่อลดค่าใช้จ่ายและเพื่อที่จะได้นำทรัพยากรของประเทศไปใช้ประโยชน์อย่างอื่นให้เกิดมูลค่ามากยิ่งขึ้น

5.2 ข้อเสนอแนะ

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 36 เรื่องการขอคืนของกลางยังคงเป็นปัญหาอยู่หลายประการตามที่กล่าวมาแล้วในข้างต้น ทั้งปัญหาว่าผู้เป็นเจ้าของแท้จริงซึ่งมิได้รู้เห็นเป็นใจด้วยการกระทำความผิดให้พิจารณาความเป็นเจ้าของทรัพย์สินในเวลาใด การคุ้มครองเจ้าของทรัพย์สินที่แท้จริง หากของกลางถูกขายทอดตลาดก่อนครบ กำหนดเวลา 1 ปี รวมทั้งความเหมาะสมของระยะเวลาที่มีสิทธิยื่นคำร้องขอคืนของกลาง ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะให้แก้ไขบทบัญญัติข้างต้นดังต่อไปนี้

1) เพื่อให้ผู้มีสิทธิขอคืนของกลางนอกจากผู้เป็นเจ้าของทรัพย์สินที่แท้จริงขณะกระทำความผิดที่ไม่รู้เห็นเป็นใจช่วยในการกระทำผิดแล้ว รวมไปถึงบุคคลภายนอกผู้ได้รับ โอนทรัพย์สินมา

โดยสุจริตก่อนศาลมีคำพิพากษาด้วย ผู้วิจัยเห็นว่า เพิ่มประมวลกฎหมายอาญามาตรา 36 วรรคสอง ว่า “หากทรัพย์สินที่ถูกยึดตามมาตรา 33 หรือ มาตรา 34 ได้เปลี่ยนมือไปยังบุคคลภายนอกซึ่งกระทำโดยสุจริตก่อนศาลมีคำพิพากษาให้นำวรรคแรกมาใช้บังคับกับบุคคลดังกล่าวด้วย” ทั้งนี้ เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินของบุคคลภายนอกผู้สุจริตและเพื่อให้กฎหมายมีความมีความชัดเจนมากขึ้น ป้องกันการตีความกลับไปกลับมาของศาล

2) เพื่อให้ผู้มีสิทธิโดยชอบด้วยกฎหมายมีสิทธิที่จะได้รับเงินที่ได้จากการขายทรัพย์สินที่ถูกยึด ในกรณีที่มาเรียกร้องสิทธิในทรัพย์สินภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด ผู้วิจัยเห็นว่าควรยกเลิกถ้อยคำตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 36 ที่บัญญัติว่า “ถ้าทรัพย์สินนั้นยังคงมีอยู่ในความครอบครองของเจ้าพนักงาน” ทั้งนี้ เพื่อไม่ให้เป็นการละเมิดกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินซึ่งเป็นสิทธิตามธรรมชาติของเจ้าของทรัพย์สินและเพื่อคุ้มครองผู้มีสิทธิที่เป็นผู้สุจริต

3) เพื่อให้ระยะเวลาในการขอคืนของกลางมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับข้อบังคับการเก็บรักษาของกลางกระทรวงมหาดไทย พ.ศ.2480 แก้ไขเพิ่มเติมพ.ศ.2504 และประมวลระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี ลักษณะ 15 ว่าด้วยของกลางและของส่วนตัวผู้ต้องหา ที่เจ้าพนักงานทำการสำรวจของกลางเพื่อจัดการทุกระยะ 6 เดือน ผู้วิจัยเห็นว่าควรแก้ไขประมวลกฎหมายอาญามาตรา 36 จากถ้อยคำว่า “แต่คำเสนอของเจ้าของแท้จริงนั้นจะต้องกระทำต่อศาลภายในหนึ่งปีนับแต่วันคำพิพากษาถึงที่สุด” เป็นถ้อยคำว่า “แต่คำเสนอของเจ้าของแท้จริงนั้นจะต้องกระทำต่อศาลภายในหกเดือนนับแต่วันคำพิพากษาถึงที่สุด” ทั้งนี้ เพื่อลดค่าใช้จ่ายและเพื่อที่จะได้นำทรัพยากรของประเทศไปใช้ประโยชน์อย่างอื่นให้เกิดมูลค่ามากยิ่งขึ้น